

úvahou o studiu narativů s tematikou války v dějinách folkloristiky na Slovensku, na ni navázal Petr Janeček, který hovořil o zájmu badatelů o dobové texty folklorní povahy věnované první světové válce v evropské folkloristice. Blanka Soukupová upozornila na funkci tzv. lidové kultury a národopisu v období druhé světové války, jichž zneužívala nacistická propaganda, metodologickým otázkám studia etnologie studené války v České republice věnovali pozornost Jiří Woitsch spolu s Radkem Světlíkem. Zajímavé postřehy o roli intelektuálních osobností v postkomunistických etnických konfliktech v bývalé Jugoslávii a na Kavkaze nakonec představil Radan Haluzík. Tematicky různorodý byl i závěrečný blok „Fenomén války a vojáků v každodenním životě a kultuře v současnosti“. Margita Jágerová přiblížila své poznatky z výzkumné sondy o formální i funkční stránce pohřebního obřadu vojáků armády Slovenské republiky v současnosti, Marie Fritzová hovořila o participativním etnologickém přístupu na příkladu terénního výzkumu palestinsko-izraelského konfliktu z pohledu palestinských křesťanů v oblasti Západního břehu Jordánu a v Izraeli a jednání uzavřel příspěvek Petra Kaliniče o výzkumu válečnické skupiny ve virtuálním světě.

Přísluší ocenit, že pro účastníky valného shromáždění ČNS i konference zajistilo Západočeské muzeum v Plzni jako hostitelská instituce příjemné pracovní i společenské podmínky. Účastníci měli možnost absolvovat také prohlídky muzejních expozic, zúčastnit se vernisáže výstavy „První světová válka očima pětaticátníků Ladislava Lábka a Bohumila Krse“ a též společenského setkání s kulturním programem v obřadní síni plzeňské radnice.

Andrej Sulitka (EÚ AV ČR, v. v. i.)

PODKARPATSKÁ RUS V ĚŘE PRVNÍ REPUBLIKY

Problematika Podkarpatské Rusi v době, kdy byla součástí bývalé Československé republiky, je předmětem zájmu poměrně široké skupiny historiků, etnografů, uměnovědců a dalších badatelů. Svědčí o tom také mezinárodní konference *Podkarpatská Rus v éře první republiky*, která se konala v Praze dne 16.–17. září 2014. Pořadatelem byla Katedra středoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze spolu s Historickou fakultou Užhorodské národní univerzity. (Druhá část konference, kterou pořádaly tytéž instituce, se uskutečnila 16.–17. října v Užhorodě na Ukrajině.)

Jak uvedl hlavní organizátor konference v Praze Jiří Plachý, téma vyvolalo neočekávaně velký ohlas. Proto téměř 60 přihlášených referátů z Čech, Slovenska, Ukrajiny, Izraele, Kanady, Maďarska a Polska bylo nutné rozdělit do dvou sekcí.

Úvodní referát P. R. Magocsiho z Toronta vyvolal zájem svým netradičním přístupem k hodnocení vývoje na Podkarpatské Rusi, které se projevovalo ve formě stereotypů, respektive „mýtů“ a které se pokusil objektivněji posoudit (tvrzení o tisíciletém maďarském útisku Rusinů, o bídě na Podkarpatské Rusi atd.).

Z tematického hlediska referáty tvořily několik okruhů, jmenujme alespoň některá témata, vystihující šíři přednesených příspěvků. Četně zastoupena byla skupina referátů, která se zabývala politickým vývojem na Podkarpatské Rusi včetně jejího připojení k Československu (J. Štefanica, I. Ustic), udělení autonomie Podkarpatské Rusi, k níž došlo až v roce 1938 (R. Pejša, M. Považan), vznikem

Huculské republiky (T. Bandžech) a politice národnosti (S. Vidňanskyj, J. Rychlík, K. Schelle). Konkrétně židovské otázky se věnovali P. Švorc a A. Jelínek. Působením politických stran, zejména agrární strany a „Selansko-republikánské“, se zabývali L. Kopecký a V. Kuštěk. O henleinovském hnutí referoval J. Plachý. Do rámce politiky socio-národnosti spadá – pro místní obyvatele spíše nepopulární – kolonizační politika, přidělování půdy po pozemkové reformě českým osadníkům (I. Szakál). Referáty V. Feniče, P. Boraka a dalších byly zaměřeny na náboženskou situaci, zejména na církev řeckokatolickou a pravoslavnou.

Pozornost byla věnována též roli jednotlivých osobností ve vztahu k Podkarpatské Rusi, například J. Ostapčuka (M. Mušínska), J. Mezníka (J. Vaculík), A. Vološina (S. Čovrij), V. Sulynčaka (V. Sika), generála L. Prchaly (D. Svoboda), F. Zapletala (F. Hýbl). P. Parnička se zaměřil na biografickou encyklopedii Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Zaujaly rovněž referáty o roli ukrajinských imigrantů, kteří našli pracovní uplatnění na Podkarpatské Rusi, z nichž část někdy neprojevovala loajalitu vůči státu, který je přijal do svého rámce. Například o aktivitách přívrženců „heřmana“ Skoropadského referoval M. Tomek. Na relativně dobré sociální postavení ukrajinských imigrantů-učitelů na Podkarpatské Rusi v rámci Československa, ale i ve srovnání s některými jinými evropskými státy poukázal A. Kovač a zmínil také politiku československé vlády, která v důsledku působení těchto učitelů přistoupila k jejich regulaci. Projevy iredenty – maďarské a ukrajinské – se zabýval M. Jarnecki.

Značná pozornost byla věnována jazykové situaci spolu se školskou a vzdělanostní

problematikou, například nevyjasněným tendencím prosazování jazyka rusinského, ukrajinského a ruského a rozvoji českých škol (C. Jedinec, I. Cserniciskó, O. Bláha, K. Rýdl, J. Delibatová, P. Skála). Specifické cikánské škole se věnoval M. Schuster.

Prezentovány byly rovněž poznatky o odrazu Podkarpatské Rusi a jejího obyvatelstva v literatuře (S. Holubec, E. Gilk), o fotografických sbírkách z meziválečného období (H. Opleštilová, L. Babka, N. Valášková), o výzkumu lidové kultury Podkarpatské Rusi ze strany československých národopisců (M. Válka), o rusinské inspiraci v české kultuře (A. Pilátová), o vývoji znaku Podkarpatské Rusi (R. Klimeš) i o působení kulturně-osvětové organizace „Prosvita“ (A. Strjapko) a Československé jednoty (M. Junek). Zazněly také referáty o cestovním ruchu (J. Šternberk), o sportu na Podkarpatské Rusi (P. Bučka) a též o demografickém vývoji, zejména o reprodukčním chování podkarpatoruské populace (P. Tišliar, B. Šprocha a M. Šmigel’).

Jak z uvedeného stručného výčtu témat vyplývá, výrazně byly zastoupeny referáty k situaci politické, národnostní, jazykové, vzdělanostní, náboženské a kulturní. Zazněly však i referáty o budování státní správy – četnictva (D. Hubený) a o divizním soudnictví (J. Pejčoch). Méně bylo příspěvků, jež by poukázaly na rozvoj jednotlivých hospodářských odvětví, byť se objevovaly zmínky o výstavbě, elektrifikaci atd. Konkrétně na pozitivní roli českých architektů při nové výstavbě obytných a administrativních budov, škol, zdravotnických zařízení atd. poukázala H. Holá. O rozvoji silniční a železniční dopravy referoval T. Vašut. O Kravčuk připomněl československé investice do rozvoje

Podkarpatské Rusi v letech 1919–1933 (téměř 3,5 miliardy korun), přičemž daňové příjmy na Podkarpatské Rusi činily necelých 1,7 miliardy korun.

Dosud se v literatuře objevují práce, které spíše negativně posuzují situaci na Podkarpatské Rusi a roli českých, respektive československých orgánů, již sehrály na tomto území. Přednesené referáty poukázaly na pozitivní vývoj na Podkarpatské Rusi – jakkoli nebyl bezproblémový – ve srovnání se situací, za níž bylo toto území, navíc poničené po první světové válce, připojeno do rámce Československé republiky. V této souvislosti bylo by žádoucí, kdyby se historický pohled na Podkarpatskou Rus zaměřil více také na ekonomicko-hospodářský rozvoj oblasti s přispěním technických odborníků či ekonomů, aby se poznatky o hospodářské situaci ještě více prohloubily a dostaly do širšího povědomí. O propagaci první Československé republiky na Ukrajině referoval I. Latko z Klubu T. G. Masaryka v Užhorodě; spolu s českými institucemi se klub kromě jiného zasloužil o nové vydání cenné publikace „Technická práce v zemi Podkarpatoruské 1919–1933“, vydané Spolkem československých inženýrů v Užhorodě v roce 1933.

Z referátů, které odezněly na konferenci, rovněž vyplynulo, jak velké problémy stály před Československou republikou v úsilí o integraci Podkarpatské Rusi do jejího rámce. Referáty přinesly mnohé nové poznatky také díky využití řady materiálů českých, slovenských, ukrajinských a maďarských archivů.

Konference byla velmi dobře organizačně připravena (včetně možnosti vizuální prezentace fotografií, tabulek atd.) a díky spolupráci s pracovníky Vojenského

historického ústavu a Národního muzea byla přínosná také návštěva Národního památníku na Vítkově.

Nada Valášková (EÚ AV ČR, v. v. i.)

KRAJANÉ A ČESKÝ JAZYK – 8. KONFERENCE ZAHRANIČNÍCH ČECHŮ

Ve dnech 10.–12. září 2014 se v prostorách nové budovy Národního muzea v Praze uskutečnila v pořadí osmá konference zahraničních Čechů. Hlavním organizátorem krajaňského setkání byl Mezinárodní koordinační výbor zahraničních Čechů, záštitu nad konferencí převzal místopředseda Senátu PČR a ministr zahraničí. Během dvou dnů byly prosloveny téměř čtyři desítky příspěvků, konference se celkem zúčastnilo více než sto krajanů z osmnácti zemí světa. Součástí programu byla řada filmových projekcí, prostor byl věnován také rozsáhlé diskusi. Třetí den setkání byl naplněn doprovodným kulturním programem.

Po středečním oficiálním zahájení a předání ocenění za dlouholetou činnost pro krajaňské komunity byl otevřen dvoudenní blok příspěvků. O široce definovaném tématu *český jazyk* se jednotliví přispěvatelé rozhodli hovořit z mnoha různých perspektiv. Proslovené příspěvky lze na základě přístupu k problematice rozdělit do tří hlavních skupin. První skupina byla věnována analýze funkce jazyka v procesu utváření kulturní a osobní identity. Diskutována byla třeba role češtiny v procesu deklarace příslušnosti k „češtví“ nebo koncept mateřštiny v kontextu individualice a socializace. Do této kategorie